

Ráddehusa ovdanbuktojummi riikkabeivviide

OVDANBUKTOJUMI VÁLDOSISDOALLU

Ovdanbuktojumis evttohuvo, ahte ášahuvo odđa lávva- ja huksenláhka. Gustojeaddji eanangeavahan- ja huksenláhka buhtejuvvoli ollásit odđa lágain. Odđa lávva- ja huksenlágain buoriduvvoli mearrádusaid váikkuhanvuolta earenoamážit dálkkádatrievdama gohcama ja vuogáiduvvama várás, garvvadoalu ovddideami várás ja luonddu mánggahápmásašvuoda dorvvasteami várás sihke guovlogeavahusa ja huksema mearrádusaid ja diehtosisdoalu riikkaviidosas digitálavuoda vejolažžan dahkama várás. Huksema ovddasvástádusa odastusain viggojuvvoli meattáhusovddasvástádusa dáláža čielgaseabbo mearrideapmái. Sápmelaččaide vuodđolágas dorvvastuvvon rievttiit váfistuvvole. Eanangoddelávas vuojulduvvoli eanangoddedási guovloráhkadusa sihke johtolat- ja ruonáfierpmádaga gárgeheami prinsihpaide ja dan riekteváikkuhusat ráddjejuvvole dáidda. Gávpotguovloplánain, mii gárvvistuvvo čieža stuorimus gávpotguvlui, oktiiheivehuvvole gávpotguovllu gárgeheapmái mávssolaš prinsihpat. Máilmmiárbečuozáhagaid sierraárvvuod seailun deattuhuvvo odđa mearrádusaiguin. Gieldda eanapolitihkalaš prográmmaid rabasvuolta váfistuvvoli. Gáhtaid ilmmuheami luobahangeatnegasvuolta earáhuvalii lonistanmeannudeapmin. Huksema várás dárbbášlaš lobiid ráddjen dárkkistuvvoli ja lohpegeatnegasvuolta gáržžiduvvoli.

Jagi 1958 huksenlágas ohppon guovlluideavahusa golmmaceahkát hierarkii ja seillolii. Gielddain livččii ain guovddáš ja mearrideaddji rolla lávain. Čáddaneutrálavuoda asttaheapmi gáibida fuomášumi giddema visot plánemis dálkkádatrievdama gohcami. Servodatráhkadusa nanusmuvvan, ávkkástallan infrastruktuurain, mii lea juo leame, resursaábas servodatgárggiideami ovddideapmi, eavttuid duddjon vátnačadat johtolatvuogádhkii ja odasnuvvi energijahámiiguin ávkkástallamii sihke luonddu mánggahápmásašvuoda dorvvasteapmi guoskkale visot lávva- ja plánadásiid sihke huksema.

Lávvaoproševttain dieđiheapmi beavttálnuhttolii. Árramuttu oassálastin- ja váikkuhanvejolašvuodat váfistuvvole. Johtáhuvo ja johtui lagasáiggiid boahhti lávvaoproševttain gieldda ja eanangotti lihtu galggale doallat álkit olámuttos diehtomateriála, mii livččii maid oažžunsajis almmolaš diehtofierpmis. Lávva galggale ain árvvoštallojuvvot láva mearkkašahti váikkuhusat. Váikkuhusaid árvvoštallamis váikkuhusat, mat čuhcet dálkkádhkii sihke dálkkádatrievdama gohcami ja dasa vuogáiduvvamii, livčče ovddibu gievrrabut mielde. Lávvaid lágalašvuoda eiseváldibearráigeahčču váfistuvvoli.

Huksenlohpi ja doaibmabidjolahpi buhtejuvvole ovttain lohpehámiin, huksenlobiin. Lobi gáibidan huksenoproševttaid šielbmá loktejuvvoli. Huksenlohpemuttus raporterejuvvoli dálkkádatčilgehusain vistti čáddavátni nu ahte adnojuvo buorin álbmotlaš vistti árvvoštallanvuohki ja álbmotlaš luoitodiehtovuodđu. Garvvadoallu ovddiduvvoli nu ahte deattuhuvvole visttiin gáibiduvvon eallingeardeiešvuodat. Huksen- ja burginmateriálaiguin ávkkástallan váfistuvvoli huksen- ja burginmateriálačilgehusain.

Riikkaviidosáčat huksejuvvon birrasa digitála diehtovuogádaga áigái oažžuma várás lohpeproseassa vuodđuduvvalii diehtomáliide. Plánenmuttu plánenmálla dagalii vejolažžan maid lasihuvvon duodalašvuoda geavaheami huksenlobiid olis. Ollašuhttinmálla, mii luobahuvo loahppadárkkisteami olis, attálii vuodu luohtehahti digitála arkiveremii sihke huksejuvvon birrasa áigedássásaš diehtovuogádhkii, mii sáhtálii adnojuvvot ávkin vistti divvun- ja ođadanbargguin.

Plánen- ja bargojodihanbargguid gáibáduoluohkát rievdaduvvole dávistit buorebut geavada. Birasministeriija fápmudan doaibmaorgána dutkkalii plánejeddiid ja bargojodiheddiid dohkálašvuoda, go gažaldagas lea hui gáibideaddji dehe spiehkastatgáibideaddji bargu. Gustojeaddji gáibádušaid dulkon ovttaiduvalii iige báikkálaš lohpeiseváldi šat dárbbahivčče árvvoštallat duodaštusaiguin čujuhuvvon ja registrerejuvvon dohkálašvuoda. Lohpeiseváldi sáhtálie ain váldit beali ovttaskas proševtta sierraiešvuodaide olbmo dohkálašvuoda dáfus.

Huksenlobi ohcci sáhtálie hálos mielde ohcat prošektii sierra sajustanlobi. Sajustanlohpemuttus plánat eai dárbbahivčče doalvut buot mávssolaš tehnikkalaš gáibádušaid oasis dárkkot dássái. Huksenproševtta gáibideaddjivuodas ja huksenbearráigeahču eiseválddi dásis sorjádettiin gieldda huksenbearráigeahču čoaiddálie proševtta ollašuttima eavttuid juogo ollásit ieš dehe lassimáhtuin, mii háhkkojuvvo nuppi eiseválddis.

Stuora geavaheaddjimeari vistti eaiggát livččii geatnegahtton mearreáigge, eanemusat logi jagi gaskkaid ollašuttton geahčahepmái. Geahčahangeatnegasvuota ii guoskkale orrunvisttiid. Sertifiserejuvvon bearráigeahčči dagalii vistti dárkkisteami báikki nalde.

Ovdanbuktojumis evttohuvvo rievdadit johtolatortnegis ja eatnangeainnuin addojuvvon láhka, huksenárbbi sodjaleamis addojuvvon láhka, eananávnnasláhka, meahcejohtolatláhka, ratte- láhka, olgolihkadanláhka, birassuodjalanláhka, eiseválddiid plánaid ja prográmmaid birasváik- kuhusain addojuvvon láhka, vistti energiijaduodaštusas addojuvvon láhka, gádjunláhka, orrun- vistegávpeláhka, šleatggalaš kommunikašuvvna bálvalusain addojuvvon láhka, bázahusláhka, visttiid verjema šleatgafievrruid láddenčuoggáiguin ja láddenválmmasvuodaiguin sihke au- tomašuvdna- ja stivrenvuogádagain addojuvvon láhka, ođasnuvvi energiija buvttaduslágádu- said lohpeannudemiin ja muhtin eará hálddahaslaš meannudemiin addojuvvon láhka, giddo- dathábmenláhka, giddodatregisttarláhka ja gieldda giddodatinseneavrras addojuvvon láhka. Eanangeavahan- ja huksenláhka, viidodagaid luobaheamis sajádatláva ollašuttima várás ad- dojuvvon láhka ja geahpiduvvon huksen- ja lávvamearrádušaid geahččaleamis addojuvvon láhka gomihuvvolii.

Evttohuvvon lágat leat dárkkuhuvvon boahitit vuoibmái 1.1.2024.

Valitse kohde.

Láhka

[Čále seadahusa nama dása]

Riikkabeivviid mearrádusa mielde mearriduvvo: DEHE

Riikkabeivviid mearrádusa mielde

gomihuvvo

rievdaduvvo

lasihuvvo čuovvovaččat:

8 §

Sápmelaččaid vuoigatvuodát

Go plánejuvvo guovlogeavahus, mii manná dehe mas leat váikkuhusat sápmelaččaid ruovttuguvlui, de ferte giddejuvvo earenoamáš fuomášupmi sápmelaččaid vuoigatvuhtii bajásdoallat ja gárgehit iežaset kultuvrra ja bargat árbevirolaš ealáhusaideasetguin.

Lávas, mii manná dehe mas leat váikkuhusat sápmelaččaid ruovttuguvlui, ii oáččo unnánačča stuorit meari mielde heajudit sápmelaččaid vuoigatvuoda bajásdoallat ja gárgehit iežaset kultuvrra ja bargat árbevirolaš ealáhusaideasetguin.

Ákkat

8 §. *Sápmelaččaid vuoigatvuodát.* Paragrafas evttohuvvo mearriduvvot sápmelaččaid vuoigatvuodain. Gustojeaddji lágas eai leat mearrádusat, mat gusket sápmelaččaid vuoigatvuodaid.

Paragrafa 1 *momeantta* mielde plánedettiin guovlogeavahusa, mii manná dehe mas leat váikkuhusat sápmelaččaid ruovttuguvlui, galggalii giddejuvvo earenoamáš fuomášupmi sápmelaččaid vuoigatvuhtii bajásdoallat ja gárgehit iežaset kultuvrra ja bargat árbevirolaš ealáhusaideasetguin. Ovdamearkka dihte lávva gárvvisteamis galggalii dađi lági mielde viggat gávdnat čovdosa, mii láva ulbmiliid ja eará guovlogeavahusa plánema mearrádusaid vuhtii válddedettiin nu bures go vejolaš doarju ja ovddida sápmelaččaide álgoálbmogin gullelaš, vuodđolágas dorrvastuvvon vuoigatvuodaid ollašuttima.

Paragrafa 2 *momeanttas* mearriduvvolii dasa lassin geahnohuhttingielddus, mii dievasmahtálii 1 momeanttas mearriduvvon vuhtii váldingeatnegasvuoda. Lávas, mii manná dehe mas leat váikkuhusat sápmelaččaid ruovttuguvlui, ii oččole unnánačča stuorit meari mielde heajudit sápmelaččaid vuoigatvuoda bajásdoallat ja gárgehit iežaset kultuvrra ja bargat árbevirolaš ealáhusaideasetguin. Dákkár lávva livččii nappo galgat ráhkaduvvot dađi lági mielde, ahte dat ii heajut unnánačča stuorit meari mielde sápmelaččaid vejolašvuodaid geavahit sidjiide álgoálbmogin gullelaš, vuodđolágas dorrvastuvvon vuoigatvuodaid.

Sápmelaččain álgoálbmogin lea vuodđolága 17 § 3 momeantta mielde vuoigatvuodta bajásdoallat ja gárgehit iežaset giela ja kultuvrra. Dáinna vuodđolága mearrádusain dorrvastuvvo

earret eará dakkár sápmelaš kulturhápmai gullelaš árbevirolaš ealáhusaiguin dego boazodoaluin, guolástusain ja bivdduin bargan. Sápmelaččain lea maid vuodđolága 121 § 4 meantta mielde sápmelaččaid ruovttuguovllus iežaset giela ja kultuvrra iešstivren dađi mielde go lágain mearriduvvo. Dasa lassin Ovtastuvvan našuvnnaid olmmošriektekomitea mielde siviilavuoigatvuodaid ja politihkalaš vuoigatvuodaid riikkaidgaskasaš oktasašsoahpamuša (SP-soahpamuš) 27 artihkal máksá earret eará geatnegasvuoda ekonomalaš doaibmajuid plánemii ja ollašuttimii dađi lági mielde, ahte sápmelaččaid ealáhusaid, dego boazodoalu, ekonomalaš gánnáhahtti vuohka seailu.

Paragráfas evttohuvvon sápmelaččaid vuoigatvuodaid mearrádušat dorvvastit oasisteaset ávvnaslaš geatnegasvuodaid ollašuvvama, mat bohtet vuodđolágas ja SP-soahpamušas. Mearrádušat fertetit dulkojuvvot ja guoskaduvvot vuodđoriektemieđis vuogi mielde ja váldit vuhtii Ovtastuvvan našuvnnaid olmmošriektekomitea 27 artihkkala geavada. Mearrádušat suddjele oasisteaset sápmelaččaide álgoálbmogin gullelaš, kollektiivan karakteriserejuvvon vuoigatvuodaid. Vuodđolága ládje mearrádušat attále suoji sápmelaš kulturhápmai.

64 §

Vuorrováikkuhus lávrameannudeamis

Eiseválddit, geat válmastallet lávaid, fertetit lágideat lávrameannudeami ja dieđihit plánema vuolggasajiin, ulbmiliin ja molssaeavttuin lávvalámmastallamis nu, ahte guovllu eananeaiggádiin ja dain, geaid orrumii, bargamii dehe eará diliide lávva váikkuha dehe vuorddehahtti vuoda mielde váikkuha, sihke eiseválddiin ja servošiin, maid doaibmasuorgi plánemis gieđahallojuvvo (osolaš), lea vejolašvuohka oassálastit láva válmastallamii, árvvoštallat lávvaráhkadeami váikkuhusaid ja cealkit oavvila áššis.

Lávva, mii lea gárvvistuvvome prošeavtta ollašuttima várás, ja go prošeavtta birasváikkuhusaid árvvoštallanmeannudeapmi lea oktanaga johtáhuvvon, de gullamat sáhttet heivehuvvot oktii dađi lági mielde go birasváikkuhusaid árvvoštallanmeannudeamis addojuvvon lága 22 §:s mearriduvvo.

Lávva, mii lea gárvvistuvvome, dehe go dan 70 §:s dárkkuhuvvon váikkuhusat ollet sápmelaččaid ruovttuguvlui, de vuorrováikkuhusa ordnemis ferte gieđejuvvot earenoamáš fuomášupmi sápmelaččaid vuoigatvuhtii bajásdoallat ja gárgehit iežaset kultuvrra ja bargat árbevirolaš ealáhusaideasetguin sihke vejolašvuhtii árvvoštallat lávas váikkuhusaid, mat dasa čuhcet. Ráđđádallanmeannudeamis mearriduvvo sámedikkis addojuvvon lága 9 §:s.

Dárkillet mearrádušat vuorrováikkuhusas láva válmastallanmuttos sáhttet addojuvvot stáhtaráđi ášahusain.

71 §

Váikkuhusaid čilgema čuoziheapmi ja viidodat

Ovddabealde 70 §:s dárkkuhuvvon láva jáhkehahtti vuoda mielde mearkkašahtti váikkuhusaid čilgedettiin fertetit váldojuvvot vuhtii ovdal dahkkojuvvon čilgehusat sihke eará áššit, mat váikkuhit čilgehusaid dárbbášlašvuhtii. Čilgehusat fertetit addit lávvalbarggu ja dan ulbmila dáfus doarvái olu dieđuid, vai sáhttet árvvoštallojuvvot plána ollašuttima jáhkehahtti vuoda mielde mearkkašahtti njuolggog- ja eahtenjuolggováikkuhusat:

- 1) guovlo- ja servodatráhkadussii, servodat- ja energijadollui sihke johtolahkii;
- 2) olbmuid eallindilálašvuodaide ja eallinbirrasii sihke dearvvašvuhtii ja loaktimii;

- 3) luonddu mánggahápmásašvuhtii sihke šaddo- ja eallišlájaide;
- 4) eanan- ja baktevuđđui, čáhcai ja áibmui sihke luondduriggodagaide;
- 5) dálkkádahkii, dálkkádatrievdama goahcamii ja dálkkádatrievdamii vuogáiduvvamii;
- 6) duovdagii, huksejuvvon birrasii, gávpotgovvii ja kulturárbái;
- 7) fidnoeallima doaibmaevttuid ja doaibmi gilvvu gárggiideapmái.

Go gárvvistanvuloš lávva dehe dan 1 momeanttas dárkkuhuvvon váikkuhusat ollet sápmelaččaid ruovttuguvlui, de 1 momeanttas dárkkuhuvvon váikkuhusaid čilgemis fertejit identifiserejuvvot earenoamážit vejolaš váikkuhusat sápmelaččaid kultuvrii ja árbevirolaš ealáhusaide sihke sin vuogatvuodaide bargat daiguin.

Juos láva 70 §:s dárkkuhuvvon jáhkehahttivuođa mielde mearkkašahtti váikkuhusat ollet nuppi gieldda viidodahkii, de láva váikkuhusaid čilgemis ferte leat dárbbaslaš meari mielde oktavuodas dán gildii. Juos láva jáhkehahttivuođa mielde mearkkašahtti váikkuhusat ollet nuppi eanangotti lihtu viidodahkii, de oalil ferte leat oktavuodas dán eanangotti lihtui.

74 §

Cealkámušat eanangoddelávvaevttohusas

Eanangotti lihtu ferte bivdit eanangoddelávvaevttohusas cealkámuša:

- 1) ealáhus-, johtolat- ja birasguovddážiis;
- 2) dain gielddain, maidda ášši guoská;
- 3) eanangottiid lihtus, maid lávviidodahkii guovlu rádjahuvvá;
- 4) sámedikkis, juos lávva guoská sápmelaččaid ruovttuguovllu, dehe sáhtta váikkuhit sápmelaččaid álgoálbmotvuogatvuodaide;
- 5) dain ministeriijain, maidda ášši guoská;
- 6) dárbbu mielde eará eanangoddeláva dáfus guovddáš eiseválddiin ja servošiin.

75 §

Cealkámušat ollislávvaevttohusas

Gielda ferte bivdit ollislávvaevttohusas cealkámuša:

- 1) ealáhus-, johtolat- ja birasguovddážiis;
- 2) gielddas, man guovlogeavahussii lávva váikkuha;
- 3) eanangotti lihtus;
- 4) sámedikkis, juos lávva guoská sápmelaččaid ruovttuguovllu dehe sáhtta váikkuhit sápmelaččaid álgoálbmotvuogatvuodaide;
- 5) dárbbu mielde eará ollisláva dáfus guovddáš eiseválddiin ja servošiin.

Cealkámuša bivdin lávvaevttohusas ii leat goitge dárbbaslaš, juos 1 momeanttas namuhuvvon cealkámušaddiid oainnut leat láva gárvvistanmuttu vuorrováikkuhusas ožžojuvvon láva mearkkašumi ja árvoštallojuvvon váikkuhusaid dáfus váldojuvvon vuhtii doarvái bures, iige láva sisdoallu leat dan maŋjel dovdomassii earáhuvvan.

76 §

Cealkámušat sajádatlávvaevttohusas

Gielda ferte bivdit sajádatlávvaevttohusas cealkámuša:

1) ealáhus, - johtolat- ja birasguovddážiis, juos lávva guoská biras- dehe luonddusuodjaleami, kulturárbbi suodjaleami dehe áhpásnuhtindárbbuid dáfus mearkkašahti guovllu dehe čuožáhaga, stáhta johtolatfierpmi dehe lávas lea jáhkehahttivuođa mielde váikkuhus riikkavidosas guovlogeavahanulbmila ollašuvvama eavttuide;

2) gielddas, man guovlluid geavahussii lávva jáhkehahttivuođa mielde váikkuha;

3) eanangotti lihtus, juos lávva jáhkehahttivuođa mielde guoská eanangoddelávas gieđahallojuvvon dehe muđuid eanangotti dáfus mearkkašahti áššiid;

4) sámedikkis, juos lávva guoská sápmelaččaid ruovttuguovllu dehe sáhtá váikkuhit sápmelaččaid álgoálbmotvuoigatvuođaide;

5) dárbbu mielde eará eiseválddiin, maid doaibmasuorgi sajádatlávvas gieđahallojuvvo, sihke sajádatlávva dáfus guovddáš servošiin.

Cealkámuša bivdin lávvaevttohusas ii leat goitge dárbbášlaš, juos 1 momeanttas namuhuvvon cealkámušadiid oainnut leat láva gárvvistanmuttu vuorrováikkuhusas ožžojuvvon láva mearkkašumi ja árvoštallojuvvon váikkuhusaid dáfus váldojuvvon vuhtii doarvái bures, iige láva sisdoallu leat dan maŋjel dovdomassii earáhuvvan.

212 §

Sajustanlobi eavttut earenoamáš guorahallanguovllus

Sajustanlohpi sáhtá miedihuvvot 52 §:s dárkkuhuvvon earenoamáš guorahallanguovllus eavttuinguin, ahte ovddabealde 211 §:s mearrideami lassin huksen:

1) ii dagat unnánačča stuorit áru lávvi, guovllu oččoduvvon gárgheami eará prinsihpaide dehe guovlogeavahusa eará ordnemii;

2) ii doalvvo váikkuhusaidis dáfus dakkár fuopmášahti huksemii dehe dagat dakkár mearkkašahti vahátlaš biras- dehe eará váikkuhusaid, mat gáibidit sajádatlávva gárvvisteami;

3) lea heivvolaš servodatteknihkalaš fierpmádagaid ja johtolatjodáhagaid ollašuttima sihke johtolatdorvvolašvuođa ja bálvalusaid oazžuma dáfus.

4) ii dagat sápmelaččaid ruovttuguvlui unnánačča stuorit vahátlaš váikkuhusaid sápmelaččaid vuoigatvuođaide bajásdoallat ja gárgehit iežaset kultuvrra ja bargat árbevirolaš ealáhusaideasetguin.

Ovddabealde 1 momeanttas mearriduvvon eavttuid cakkakeahhtá sajustanlohpi sáhtá dattetge miedihuvvot:

1) orrunvistái mii lea juo leame dehe eanandálu áitti huksemii;

2) dárbbášlaš vistti huksemii dálá dálanguovlofitnodaga eanan- ja vuovdedoaluin bargama várás dehe dasa laktojuvvon ealáhusain bargama várás;

3) vistti divvun- ja ođadanbargui;

4) orrunvistti smávva viiddideapmái.

323 §

Váidalanvuoigatvuohta láva, gávpotguovloplána ja huksenortnega dohkkeheami mearrádušas

Dasa lassin, mii gielдалága 137 §:s mearriduvvo váidalanrievttis, ealáhus-, johtolat- ja birasguovddážiis lea riekti váidalit láva, gávpotguovloplána ja huksenortnega dohkkehanmearrádušas. Váidalanriekti lea maid eará eiseválddis iežas doaibmasuorggi áššiin sihke eanangotti lihtus ja gielddas, maid viidodahkii lávas dehe gávpotguovloplánas čujuhuvvon eanageavahusas dehe huksenortnegis leat váikkuhusat.

Dasa lassin registrerejuvvon dehe guvllolaš servošis lea iežas doaimmasuorggi áššiin doaimmaguovllustis riekti váidalit láva, gávpotguovloplána ja huksenortnega dohkkehanmearrádusas. Váidalanrieki lea maid sámédikkis, juos mearrádus guoská sápmelaččaid ruovttuguovllu dehe dat sáhtá váikkuhit sápmelaččaid álgoálbmotvuoigatvuođaide. Eanangoddeláva dohkkehanmearrádusas lea váidalanrieki maid riikkaviidosas servošis, go gažaldat lea riikkaviidosas guovlogeavahanulbmiliid vuostálasvuođas.

Dát láhka boahtá vuoibmái beaivve mánu 20 .

Helssegis x.x.20xx

Oaiveministtar

Sanna Marin

..ministtar Ovdanamma Goargu